

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่อยู่ในขอบข่ายการศึกษามีลักษณะ 3 ประการดังนี้ คือ (1) เป็นบุคคลที่เกษียณอายุราชการแล้ว , (2) มีอายุตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และ (3) อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการสุ่มตัวอย่างจากประชากรซึ่งมีคุณลักษณะดังกล่าวจำนวน 305 ราย

ตารางที่ 3.1

แสดงจำนวนของกลุ่มตัวอย่างแยกตามสังกัดกระทรวง

สังกัดกระทรวง	จำนวน
กระทรวงมหาดไทย	75
กระทรวงกลาโหม	75
ทบวงมหาวิทยาลัย	79
กระทรวงสาธารณสุข	76
รวม	305

3.2 การนิยามเชิงปฏิบัติการ (Operational definition) และการวัด (Measurement)

การนิยามเชิงปฏิบัติการและการวัดเป็นการให้คำนิยามในเชิงปฏิบัติการของตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งเป็นการให้ความหมายตัวแปรเฉพาะเจาะจงลงไป วิธีการวัดค่าตัวแปร และการแบ่งกลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

3.2.1 ตัวแปรความเป็นปึกแผ่นทางสังคม

ตัวแปรความเป็นปึกแผ่นทางสังคมในการศึกษาครั้งนี้ คือ ความเป็นปึกแผ่นทางสังคม แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม

- (1) ความเป็นปึกแผ่นทางสังคม ภายในครอบครัว
- (2) ความเป็นปึกแผ่นทางสังคม ภายนอกครอบครัว

ความเป็นปึกแผ่นทางสังคม ภายในครอบครัว หมายถึง ระดับความยึดมั่นผูกพันระหว่างผู้สูงอายุกับสมาชิกในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การติดต่อสื่อสาร และ ความผูกพันทางอารมณ์ ที่ผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัวพึ่งมีต่อกัน

ซึ่งความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายในครอบครัว แบ่งแยกเป็น 4 มิติ ดังนี้

1) ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมเชิงการบรรทัดฐาน (Normative solidarity) หมายถึง ความเห็นพ้องต้องกันในค่านิยมร่วมจากครอบครัวของผู้สูงอายุกับสมาชิกในครอบครัว โดยวัดจากระดับความคิดเห็นที่แสดงถึง การยอมรับ และ ปฏิบัติตามบรรทัดฐานของครอบครัวไทยที่พึ่งมีต่อผู้สูงอายุ ประกอบด้วยข้อความ ดังนี้

ข้อความเชิงบวก

1. บุตรหลานให้ความเคารพนับถือท่านเป็นอย่างมาก (nor.fs.1)
2. ท่านมีอำนาจตัดสินใจในเรื่องสำคัญ ๆ ของครอบครัวเสมอ (nor.fs.2)
3. บุตรหลานยอมรับฟังคำสั่งสอน และ คำตักเตือนของท่าน (nor.fs.3)
4. บุตรหลานดูแลเอาใจใส่ท่านเสมอ (nor.fs.4)
5. ท่านมักทำหน้าที่แก้ไขปัญหาหรือไกล่เกลี่ยเมื่อเกิดความขัดแย้งในครอบครัวเสมอ (nor.fs.5)
6. บุตรหลานให้ความสำคัญท่าน โดยการปรึกษาหารือเกี่ยวกับกิจการต่าง ๆ ในครอบครัว (nor.fs.6)
7. บุตรหลานยังคงเชื่อฟังและทำตามคำแนะนำของท่านเสมอ (nor.fs.9)

ข้อความเชิงลบ

8. บ่อยครั้งที่ท่านไม่สามารถตักเตือนการกระทำของบุตรหลานที่ท่านเห็นว่าไม่สมควรกระทำได้ (nor.fs.7)
9. ท่านรู้สึกว่บุตรหลานมักจะไม่ค่อยใส่ใจกับคำว่กล่าวตักเตือนของท่าน (nor.fs.8)

เกณฑ์การแบ่งกลุ่มคำนวณจากค่าคะแนนต่ำสุด และ ค่าคะแนนสูงสุด (หลังพิจารณาตัดข้อความออกแล้ว 2 ข้อความ) คือ ค่าคะแนนต่ำสุดตามเกณฑ์ เท่ากับ 7 คะแนน และ ค่าคะแนนสูงสุดตามเกณฑ์ เท่ากับ 35 คะแนน

ทำให้มีพิสัยของคะแนนคำตอบโดยรวมอยู่ระหว่าง 7 กับ 35 จากนั้นจึงทำการแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่มจากค่าความแตกต่างระหว่างคะแนนสูงสุดกับค่าคะแนนต่ำสุด ได้กลุ่มซึ่งเรียงระดับความเข้มข้น (Degree) ของความเป็นปึกแผ่นทางสังคม เชิงบรรทัดฐาน ภายในครอบครัว จากมากไปน้อย ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคม เชิงการบรรทัดฐาน ภายในครอบครัว “สูง” มีค่าคะแนนตั้งแต่ 27 – 35 คะแนน

กลุ่มที่ 1 ระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคม เชิงการบรรทัดฐาน ภายในครอบครัว “ปานกลาง” มีค่าคะแนนตั้งแต่ 17 – 26 คะแนน

กลุ่มที่ 1 ระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคม เชิงการบรรทัดฐาน ภายในครอบครัว “ต่ำ” มีค่าคะแนนตั้งแต่ 7 – 16 คะแนน

2) ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมเชิงการหน้าที่ (Functional Solidarity) หมายถึง การพึ่งพิง และการช่วยเหลือที่ผู้เกษียณอายุและบุตรหลานมีให้ซึ่งกันและกัน โดยวัดจาก ระดับของการให้ความช่วยเหลือ ในด้านการเงิน สุขภาพ การสนับสนุนค้ำจุนทางสังคม และสิ่งของที่บุตรหลานมอบให้แก่ผู้เกษียณอายุ ประกอบด้วยข้อความ ดังนี้

ข้อความเชิงบวก

1. เมื่อบุตรหลานมีปัญหาใด จะขอคำปรึกษาหารือ หรือ ความช่วยเหลือจากท่าน (func.fs.1)
2. เมื่อบุตรหลานมีปัญหาด้านใด ท่านจะยื่นมือไปช่วยเหลือเสมอ เท่าที่จะสามารถทำได้ (func.fs.3)
3. บุตรหลานมักเป็นธุระให้ท่าน แม้บางครั้งท่านไม่ได้ออกปากขอกก็ตาม (func.fs.4)
4. บุตรหลานจะมาดูแลท่านเมื่อยามท่านเจ็บป่วยเสมอ (func.fs.5)

5. ท่านมีส่วนช่วยทำงานบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ อย่างเช่น ทำอาหาร ทำความสะอาด บ้าน เลี้ยงสัตว์ หรือ ดูแลบุตรหลานเป็นประจำ (func.fs.9)
6. เมื่อท่านมีปัญหาเรื่องใด บุตรหลานจะพยายามช่วยเหลือท่านเท่าที่จะสามารถทำได้เสมอ (func.fs.10)

ข้อความเชิงลบ

7. ดูเหมือนว่าท่านจำเป็นต้องดูแลเรื่องการกินการอยู่ด้วยตัวเองอยู่บ่อย ๆ (func.fs.6)
8. บุตรหลานมักไม่ค่อยสนใจคำขอของท่าน (func.fs.7)

เกณฑ์การแบ่งกลุ่มคำนวณจากค่าคะแนนต่ำสุด และ ค่าคะแนนสูงสุด คือ ค่าคะแนนต่ำสุดตามเกณฑ์ เท่ากับ 8 คะแนน และ ค่าคะแนนสูงสุดตามเกณฑ์ เท่ากับ 40 คะแนน

ทำให้มีพิสัยของคะแนนคำตอบโดยรวมอยู่ระหว่าง 8 กับ 40 จากนั้นจึงทำการแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่มจากค่าความแตกต่างระหว่างคะแนนสูงสุดกับค่าคะแนนต่ำสุด ได้กลุ่มซึ่งเรียงระดับความเข้มข้น (Degree) ของความเป็นปึกแผ่นทางสังคม เชิงการหน้าที่ ภายในครอบครัว จากมากไปน้อย ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคม เชิงการหน้าที่ ภายในครอบครัว “สูง” มีค่าคะแนนตั้งแต่ 30 – 40 คะแนน

กลุ่มที่ 1 ระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคม เชิงการหน้าที่ ภายในครอบครัว “ปานกลาง” มีค่าคะแนนตั้งแต่ 19 – 29 คะแนน

กลุ่มที่ 1 ระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคม เชิงการหน้าที่ ภายในครอบครัว “ต่ำ” มีค่าคะแนนตั้งแต่ 8 – 18 คะแนน

3) มิติความเป็นปึกแผ่นทางสังคมเชิงการปฏิสังสรรค์ (Associational solidarity) หมายถึง การปฏิสังสรรค์ในรูปของการสื่อสาร และการร่วมกิจกรรม ที่ผู้เกษียณอายุและบุตรหลานมีต่อกัน โดยวัดจาก การพูดคุยทั้งทางตรงและทางอ้อม การทำกิจกรรมร่วมกัน ประกอบด้วยข้อความ ดังนี้

ข้อความเชิงบวก

1. ท่านได้พูดคุยกับบุตรหลานเป็นประจำ (asso.fs.1)
2. ท่านและบุตรหลานมีกิจกรรมสนุกสนานร่วมกันบ่อย ๆ (asso.fs.2)
3. ท่านรับประทานอาหารเย็นร่วมกับบุตรหลานเป็นประจำ (asso.fs.3)
4. ท่านและบุตรหลานมีโอกาสไปพักผ่อนนอกบ้านร่วมกันบ่อย ๆ (asso.fs.4)
5. บุตรหลานจะโทรมาถามทุกข์สุขท่านเสมอ เมื่อต้องอยู่ห่างไกลกัน (asso.fs.5)
6. ครอบครัวของท่านมีช่วงเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นประจำ (asso.fs.7)
7. ท่านติดต่อพูดคุยกับบุตรหลานเสมอ เมื่ออยู่ห่างไกลกัน (asso.fs.8)

ข้อความเชิงลบ

8. บางวันท่านแทบไม่ได้พูดคุยกับบุตรหลานของท่านเลย (asso.fs.6)

เกณฑ์การแบ่งกลุ่มคำนวณจากค่าคะแนนต่ำสุด และ ค่าคะแนนสูงสุด (หลังพิจารณาตัดข้อความออกแล้ว 1 ข้อความ) คือ ค่าคะแนนต่ำสุดตามเกณฑ์ เท่ากับ 7 คะแนน และ ค่าคะแนนสูงสุดตามเกณฑ์ เท่ากับ 35 คะแนน

ทำให้มีพิสัยของคะแนนคำตอบโดยรวมอยู่ระหว่าง 7 กับ 35 จากนั้นจึงทำการแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่มจากค่าความแตกต่างระหว่างคะแนนสูงสุดกับค่าคะแนนต่ำสุด ได้กลุ่มซึ่งเรียงระดับความเข้มข้น (Degree) ของความเป็นปึกแผ่นทางสังคม เชิงการปฏิสังสรรค์ ภายในครอบครัว จากมากไปน้อย ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคม เชิงการปฏิสังสรรค์ ภายในครอบครัว “สูง” มีค่าคะแนนตั้งแต่ 27 - 35 คะแนน

กลุ่มที่ 1 ระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคม เชิงการปฏิสังสรรค์ ภายในครอบครัว “ปานกลาง” มีค่าคะแนนตั้งแต่ 17 - 26 คะแนน

กลุ่มที่ 1 ระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคม เชิงการปฏิสังสรรค์ ภายในครอบครัว “ต่ำ” มีค่าคะแนนตั้งแต่ 7 - 16 คะแนน

4) มิติความเป็นปึกแผ่นทางสังคมเชิงความผูกพันทางอารมณ์ (Affective solidarity) หมายถึง ความรู้สึกทางอารมณ์ อย่าง ความรู้สึกผูกพัน และ ความรู้สึกในทางที่ดีที่ผู้เกษียณอายุ และบุตรหลานให้ซึ่งกันและกัน ประกอบด้วยข้อความ ดังนี้

ข้อความเชิงบวก

1. ท่านรู้สึกที่ท่านและบุตรหลานมีความห่วงใยและเอื้ออาทรต่อกันเสมอ (aff.fs.1)
2. ท่านและบุตรหลานเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน (aff.fs.4)
3. ท่านและบุตรหลานมีความรู้สึกผูกพันซึ่งกันและกัน (aff.fs.6)
4. ท่านรู้สึกมีความสุขกับการอยู่กับบุตรหลาน (aff.fs.8)

ข้อความเชิงลบ

5. ท่านรู้สึกว่า การพูดจาหรือท่าทีของบุตรหลาน ทำให้ท่านเกิดความรู้สึกน้อยใจ บ่อย ๆ (aff.fs.2)
6. บางครั้งท่านรู้สึกว่า ท่านและบุตรหลานไม่ค่อยเข้าใจซึ่งกันและกัน (aff.fs.3)
7. บ่อยครั้งที่ท่านรู้สึกน้อยใจกับการกระทำที่บุตรหลานแสดงออกต่อท่าน (aff.fs.5)
8. ท่านรู้สึกว่า แม้ท่านและบุตรหลานจะอาศัยร่วมบ้านเดียวกัน แต่ก็เหมือนต่างคนต่างอยู่ (aff.fs.7)
9. ถึงแม้ว่าจะอยู่กับบุตรหลานในบ้านก็ตาม แต่บ่อยครั้งที่ท่านรู้สึกว่า “เหงา” (aff.fs.9)

เกณฑ์การแบ่งกลุ่มคำนวณจากค่าคะแนนต่ำสุด และ ค่าคะแนนสูงสุด (หลังพิจารณาตัดข้อความออกแล้ว 1 ข้อความ) คือ ค่าคะแนนต่ำสุดตามเกณฑ์ เท่ากับ 8 คะแนน และ ค่าคะแนนสูงสุดตามเกณฑ์ เท่ากับ 40 คะแนน

ทำให้มีพิสัยของคะแนนคำตอบโดยรวมอยู่ระหว่าง 8 กับ 40 จากนั้นจึงทำ การแบ่งกลุ่ม ออกเป็น 3 กลุ่มจากค่าความแตกต่างระหว่างคะแนนสูงสุดกับค่าคะแนนต่ำสุด ได้กลุ่มซึ่งเรียง ระดับความเข้มข้น (Degree) ของความเป็นปึกแผ่นทางสังคม เชิงความผูกพันทางอารมณ์ภายใน ครอบครัว จากมากไปน้อย ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคม เชิงความผูกพันทางอารมณ์ ภายใน ครอบครัว “สูง” มีค่าคะแนนตั้งแต่ 30 – 40 คะแนน

กลุ่มที่ 1 ระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคม เชิงความผูกพันทางอารมณ์ ภายใน ครอบครัว “ปานกลาง” มีค่าคะแนนตั้งแต่ 19 – 29 คะแนน

กลุ่มที่ 1 ระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคม เชิงความผูกพันทางอารมณ์ ภายใน ครอบครัว “ต่ำ” มีค่าคะแนนตั้งแต่ 8 – 18 คะแนน

การสร้างมาตรวัดความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายในครอบครัวตามความหมาย ข้างต้น กำหนดคะแนนให้กับความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายในครอบครัวของแต่ละข้อตามระดับ ความคิดเห็น / ความรู้สึก 5 ระดับ ดังนี้

ระดับความคิดเห็น / ความรู้สึก	ระดับคะแนนเชิงบวก	ระดับคะแนนเชิงลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	1
เห็นด้วย	4	2
ไม่แน่ใจ	3	3
ไม่เห็นด้วย	2	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	5

เมื่อได้คะแนนคำตอบจากข้อความครบทุกด้าน หรือ ทุกมิติแล้ว นำคะแนนคำตอบมา รวมกันเป็นคะแนนแสดงความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายในครอบครัวโดยรวม ซึ่งจะมีคะแนนรวม ต่ำสุดตามเกณฑ์ เท่ากับ 30 (7 + 8 + 7 + 8) และคะแนนสูงสุดตามเกณฑ์เท่ากับ 150 (35 + 40 + 35 + 40) ทำให้มีพิสัยของคะแนนคำตอบอยู่ระหว่าง 30 กับ 150 จากนั้นจึงทำการแบ่งกลุ่ม ออกเป็น 3 กลุ่ม เรียงลำดับตามระดับความเข้มข้น (Degree) ของความเป็นปึกแผ่นทางสังคม ภายในครอบครัว จากมากไปน้อย ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายในครอบครัว “สูง”
= คะแนนที่อยู่ระหว่าง 110 - 150

กลุ่มที่ 2 ระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายในครอบครัว “ปานกลาง”

- = คะแนนที่อยู่ระหว่าง 70 - 109
- กลุ่มที่ 3 ระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายในครอบครัว “ต่ำ”
- = คะแนนที่อยู่ระหว่าง 30 - 69

ความเป็นปึกแผ่นทางสังคม ภายนอกครอบครัว หมายถึง ระดับความยึดมั่นผูกพันระหว่างผู้สูงอายุและเพื่อน ไม่ว่าจะเป็น ด้านการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การติดต่อสื่อสาร และความเอื้ออาทร ที่ผู้สูงอายุและเพื่อนพึงมีต่อกัน

ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายนอกครอบครัว แบ่งแย่งเป็น 3 มิติ ดังนี้

1) ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมเชิงการหน้าที่ (Functional solidarity) หมายถึง การพึ่งพิง และการช่วยเหลือที่ผู้เกษียณอายุและเพื่อนมีให้ซึ่งกันและกัน โดยวัดจาก ระดับของการให้ความช่วยเหลือ ในด้านการเงิน สุขภาพ การสนับสนุนค่าจุนทางสังคม และสิ่งของที่เพื่อนมอบให้แก่ผู้เกษียณอายุ ประกอบด้วยข้อความ ดังนี้

ข้อความเชิงบวก

1. เมื่อท่านประสบปัญหาใด ๆ ก็สามารรถปรึกษาหารือกับเพื่อนได้ (func.fri.1)
2. ท่านกับเพื่อน ๆ ติดต่อสอบถาม “สารทุกข์สุกดิบ” กันเสมอ (func.fri.2)
3. เพื่อนส่วนใหญ่ของท่านสามารถรับทุกข์กันได้ (func.fri.3)
4. เพื่อนมักจะปรึกษาหารือ กับท่านเมื่อไม่สบายใจหรือมีปัญหา (func.fri.4)
5. เมื่อท่านมีปัญหา ท่านได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนเสมอ (func.fri.5)
6. ท่านให้ความช่วยเหลือเพื่อนในยามจำเป็น (func.fri.6)
7. ท่านกับเพื่อนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเสมอ (func.fri.7)

ข้อความเชิงลบ

8. ท่านแทบจะไม่มีเพื่อนที่พอจะปรับทุกข์ของท่านได้ (func.fri.8)

เกณฑ์การแบ่งกลุ่มคำนวณจากค่าคะแนนต่ำสุด และ ค่าคะแนนสูงสุด คือ ค่าคะแนนต่ำสุดตามเกณฑ์ เท่ากับ 8 คะแนน และ ค่าคะแนนสูงสุดตามเกณฑ์ เท่ากับ 40 คะแนน

ทำให้มีพิสัยของคะแนนคำตอบโดยรวมอยู่ระหว่าง 8 กับ 40 จากนั้นจึงทำการแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่มจากค่าความแตกต่างระหว่างคะแนนสูงสุดกับค่าคะแนนต่ำสุด ได้กลุ่มซึ่งเรียงระดับความเข้มข้น (Degree) ของความเป็นปึกแผ่นทางสังคม เชิงการหน้าที่ ภายนอกครอบครัว จากมากไปน้อย ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคม เชิงการหน้าที่ภายนอกครอบครัว “สูง” มีค่าคะแนนตั้งแต่ 30 – 40 คะแนน

กลุ่มที่ 2 ระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคม เชิงการหน้าที่ ภายนอกครอบครัว “ปานกลาง” มีค่าคะแนนตั้งแต่ 19 – 29 คะแนน

กลุ่มที่ 3 ระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคม เชิงการหน้าที่ ภายนอกครอบครัว “ต่ำ” มีค่าคะแนนตั้งแต่ 8 – 18 คะแนน

2) ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมเชิงการปฏิสังสรรค์ (Associational Solidarity) หมายถึง การปฏิสังสรรค์ในรูปของการสื่อสาร และ การทำกิจกรรม ที่ผู้เกษียณอายุและเพื่อนมีต่อกัน โดยวัดจาก การพูดคุยทั้งทางตรงและทางอ้อม การทำกิจกรรมร่วมกัน ประกอบด้วยข้อความดังนี้

ข้อความเชิงบวก

1. ท่านได้พบปะพูดคุยกับเพื่อนอยู่เสมอ (asso.fri.1)
2. ท่านติดต่อเยี่ยมเยียนเพื่อนอย่างสม่ำเสมอ (asso.fri.2)
3. ท่านและเพื่อนมักทำกิจกรรมที่ชอบร่วมกันเป็นประจำ (asso.fri.3)
4. ท่านติดต่อพูดคุยกับเพื่อนเป็นประจำ (asso.fri.4)
5. ท่านและเพื่อนนัดรับประทานอาหารนอกบ้านเป็นประจำ (asso.fri.5)
6. เมื่อท่านและเพื่อนไม่มีโอกาสพบปะกันโดยตรง ท่านก็ยังติดต่อกันทางอื่นอยู่เป็นประจำ (asso.fri.9)
7. ท่านมักพบปะสังสรรค์กับเพื่อนเป็นประจำในยามว่าง (asso.fri.7)

เกณฑ์การแบ่งกลุ่มคำนวณจากค่าคะแนนต่ำสุด และ ค่าคะแนนสูงสุด คือ ค่าคะแนนต่ำสุดตามเกณฑ์ เท่ากับ 7 คะแนน ค่าคะแนนสูงสุดตามเกณฑ์ เท่ากับ 35 คะแนน

ทำให้มีพิสัยของคะแนนคำตอบโดยรวมอยู่ระหว่าง 7 กับ 35 จากนั้นจึงทำการแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่มจากค่าความแตกต่างระหว่างคะแนนสูงสุดกับค่าคะแนนต่ำสุด ได้กลุ่มซึ่งเรียงระดับความเข้มข้น (Degree) ของความเป็นปึกแผ่นทางสังคม เชิงการปฏิสังสรรค์ ภายนอกครอบครัว จากมากไปน้อย ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคม เชิงการปฏิสังสรรค์ ภายนอกครอบครัว “สูง” มีค่าคะแนนตั้งแต่ 27 – 35 คะแนน

กลุ่มที่ 1 ระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคม เชิงการปฏิสังสรรค์ ภายนอกครอบครัว “ปานกลาง” มีค่าคะแนนตั้งแต่ 17 – 26 คะแนน

กลุ่มที่ 1 ระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคม เชิงการปฏิสังสรรค์ ภายนอกครอบครัว “ต่ำ” มีค่าคะแนนตั้งแต่ 7 – 16 คะแนน

3) ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมเชิงความรู้สึกผูกพันทางอารมณ์ (Affective Solidarity) หมายถึง ความรู้สึกทางอารมณ์ อย่าง ความรู้สึกผูกพัน และ ความรู้สึกในทางที่ดีที่ผู้เกษียณอายุและเพื่อนให้ซึ่งกันและกัน ประกอบด้วยข้อความ ดังนี้

ข้อความเชิงบวก

1. ท่านรู้สึกว่า ท่านและเพื่อนมีความห่วงใยและเอื้ออาทรกันและกันเสมอ (aff.fri.1)
2. ทุกวันนี้ท่านรู้สึกผูกพันกับเพื่อนของท่านเป็นอย่างมาก (aff.fri.2)
3. ท่านจะรู้สึกเหงา เมื่อไม่ได้ติดต่อพูดคุยกับเพื่อน (aff.fri.3)
4. ท่านมีเพื่อนที่ไว้วางใจได้ (aff.fri.4)
5. ท่านและเพื่อนของท่านมีความเข้าใจซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี (aff.fri.9)
6. ท่านและเพื่อนของท่านต่างดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกันเสมอ (aff.fri.6)
7. ท่านรู้สึกสบายใจทุกครั้งที่ได้พูดคุยหรือพบปะกับเพื่อนของท่าน (aff.fri.7)
8. ท่านและเพื่อนต่างให้กำลังใจกันและกันเมื่อยามมีทุกข์ (aff.fri.8)

เกณฑ์การแบ่งกลุ่มคำนวณจากค่าคะแนนต่ำสุด และ ค่าคะแนนสูงสุด คือ ค่าคะแนนต่ำสุดตามเกณฑ์ เท่ากับ 8 คะแนน และ ค่าคะแนนสูงสุดตามเกณฑ์ เท่ากับ 40 คะแนน

ทำให้มีพิสัยของคะแนนคำตอบโดยรวมอยู่ระหว่าง 8 กับ 40 จากนั้นจึงทำการแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่มจากค่าความแตกต่างระหว่างคะแนนสูงสุดกับค่าคะแนนต่ำสุด ได้กลุ่มซึ่งเรียงระดับความเข้มข้น (Degree) ของความเป็นปึกแผ่นทางสังคม เชิงความผูกพันทางอารมณ์ ภายนอกครอบครัว จากมากไปน้อย ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคม เชิงความผูกพันทางอารมณ์ ภายนอกครอบครัว “สูง” มีค่าคะแนนตั้งแต่ 30 – 40 คะแนน

กลุ่มที่ 1 ระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคม เชิงความผูกพันทางอารมณ์ ภายนอกครอบครัว “ปานกลาง” มีค่าคะแนนตั้งแต่ 19 – 29 คะแนน

กลุ่มที่ 1 ระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคม เชิงความผูกพันทางอารมณ์ ภายนอกครอบครัว “ต่ำ” มีค่าคะแนนตั้งแต่ 8 – 18 คะแนน

การสร้างมาตรวัดความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายในครอบครัวตามความหมายข้างต้น กำหนดคะแนนให้กับความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายในครอบครัวของแต่ละข้อตามระดับความคิดเห็น / ความรู้สึก 5 ระดับ ดังนี้

ระดับความคิดเห็น / ความรู้สึก	ระดับคะแนนเชิงบวก	ระดับคะแนนเชิงลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	1
เห็นด้วย	4	2
ไม่แน่ใจ	3	3
ไม่เห็นด้วย	2	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	5

เมื่อได้คะแนนคำตอบจากข้อความครบทุกด้าน หรือ ทุกมิติแล้ว นำคะแนนคำตอบมารวมกันเป็นคะแนนแสดงความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายนอกครอบครัวโดยรวม ซึ่งจะมีคะแนนรวมต่ำสุดตามเกณฑ์ เท่ากับ 23 (8 + 7 + 8) และคะแนนสูงสุดตามเกณฑ์เท่ากับ 115 (40 + 35 + 40) ทำให้มีพิสัยของคะแนนคำตอบอยู่ระหว่าง 23 กับ 115 จากนั้นจึงทำการแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม เรียงลำดับตามระดับความเข้มข้น (Degree) ของความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายนอกครอบครัว จากมากไปน้อย ดังนี้

- กลุ่มที่ 1 ระดับความเป็นปีกแผ่นทางสังคมภายนอกครอบครัว “สูง”
= คะแนนที่อยู่ระหว่าง 85 - 115
- กลุ่มที่ 2 ระดับความเป็นปีกแผ่นทางสังคมภายนอกครอบครัว “ปานกลาง”
= คะแนนที่อยู่ระหว่าง 54 - 84
- กลุ่มที่ 3 ระดับความเป็นปีกแผ่นทางสังคมภายนอกครอบครัว “ต่ำ”
= คะแนนที่อยู่ระหว่าง 23 - 53

3.2.2 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)

ฐานะทางการเงินภายหลังเกษียณอายุราชการของผู้สูงอายุ หมายถึง การรับรู้ฐานะทางการเงินโดยรวมภายหลังเกษียณอายุราชการของตัวผู้สูงอายุเอง ประกอบด้วยคำถาม 2 คำถาม ดังนี้

คำถาม : **ปัจจุบัน** รายได้ต่อเดือน ..... บาท

ทางเลือกตอบ : แหล่งที่มาของรายได้แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

- รายได้จาก บำนาญ ..... บาท
- จากบุตร / หลาน ..... บาท
- จากแหล่งอื่น ๆ (โปรดระบุ) ..... บาท

คำถาม : ท่านคิดว่า รายได้ของท่าน**เพียงพอหรือไม่**

ทางเลือกตอบ : คำถามนี้มี 3 ทางเลือกตอบ ซึ่งเรียงระดับความเข้มข้น (Degree)

จากมากไปหาน้อย ดังนี้

กลุ่มที่ 1. ระดับรายได้ “เหลือกินเหลือใช้”	หมายความว่า	ระดับฐานะทางการเงินเหลือเพื่อ
กลุ่มที่ 2. ระดับรายได้ “พออยู่ได้”	หมายความว่า	ระดับฐานะทางการเงินพอมีพอใช้
กลุ่มที่ 3. ระดับรายได้ “ชักหน้าไม่ถึงหลัง”	หมายความว่า	ระดับฐานะการเงินขาดสน

ภาวะสุขภาพ หมายถึง การรับรู้ภาวะสุขภาพโดยรวมของผู้เกษียณอายุราชการ จาก การประเมินภาวะสุขภาพจากความถี่ 2 คำถาม และ จำนวนโรค 3 คำถาม ที่ผู้เกษียณอายุเป็น ผู้ตอบเอง รวมเป็นคำถาม 5 คำถาม ดังนี้

คำถาม : ในความคิดของท่าน ท่านคิดว่าภาวะสุขภาพของท่านในขณะนี้เป็นอย่างไ

ทางเลือกตอบ : คำถามนี้มี 3 ทางเลือกตอบ ซึ่งเรียงระดับความเข้มข้น (Degree) จากมากไปหาน้อย ดังนี้

กลุ่มที่1 ระดับภาวะสุขภาพ “สุขภาพดี” หมายความว่า ผู้เกษียณอายุราชการมองว่าตนเองเป็นผู้ที่มีสุขภาพแข็งแรง

กลุ่มที่2 ระดับภาวะสุขภาพ “สุขภาพดีปานกลาง มีป่วยบ้างเป็นบางครั้ง” หมายความว่า ผู้เกษียณอายุราชการมองว่าตนเองเป็นผู้ที่มีสุขภาพปกติ มีป่วยบ้างเป็นบางครั้ง

กลุ่มที่3 ระดับภาวะสุขภาพ “สุขภาพไม่ค่อยดี เจ็บป่วยออก ๆ แอด ๆ บ่อย” หมายความว่า ผู้เกษียณอายุราชการมองว่าตนเองเป็นผู้ที่มีสุขภาพไม่ค่อยดี เจ็บป่วยออก ๆ แอด ๆ บ่อย

คำถาม : เมื่อเปรียบเทียบกับคนอื่นที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน ท่านคิดว่า สุขภาพของท่านเป็นอย่างไ

ทางเลือกตอบ : คำถามนี้มี 3 ทางเลือกตอบ ซึ่งเรียงระดับความเข้มข้น (Degree) จากมากไปหาน้อย ดังนี้

กลุ่มที่1 ระดับภาวะสุขภาพ “สุขภาพแข็งแรงกว่าคนอื่น” หมายความว่า ผู้เกษียณอายุราชการมองว่าตนเองเป็นผู้ที่มีสุขภาพแข็งแรงกว่าคนอื่นที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน

กลุ่มที่2 ระดับภาวะสุขภาพ “สุขภาพเหมือนคนอื่น” หมายความว่า ผู้เกษียณอายุราชการมองว่าตนเองเป็นผู้ที่มีสุขภาพเหมือน ๆ กับคนอื่นที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน

กลุ่มที่3 ระดับภาวะสุขภาพ “สุขภาพแยกว่าคนอื่น” หมายความว่า ผู้เกษียณอายุราชการมองว่าตนเองเป็นผู้ที่มีสุขภาพแยกว่าคนอื่นที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน

คำถาม :

1. **ปัจจุบัน**ท่านมีโรคประจำตัว / โรคเรื้อรังหรือไม่
2. ท่านมีโรคใดบ้างที่เป็น**ก่อนเกษียณอายุราชการ**
3. ท่านมีโรคใดบ้างที่เป็น**หลังเกษียณอายุราชการ**

ทางเลือกตอบ : คำถามนี้มี 12 ทางเลือกตอบ รายชื่อโรคที่นำมาเป็นตัวเลือกในงานศึกษาครั้งนี้ นำมาจากผลการสำรวจสภาวะผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2539 ที่ทำการสำรวจโดย นภาพร ชโยวรรณและจอห์น โนเดล ที่ประเมินสุขภาพโดยตัวผู้สูงอายุเองดังนี้

กลุ่มที่ 1 ไม่มีโรคประจำตัว / โรคเรื้อรัง

กลุ่มที่ 2 มีโรคประจำตัว / โรคเรื้อรัง (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

2.1 โรคเบาหวาน	2.2 โรคไต
2.3 ระบบทางเดินอาหาร	2.4 ระบบทางเดินหายใจ
2.5 ข้อเสื่อม / อักเสบ	2.6 โรคหัวใจ
2.7 ความดันโลหิตสูง	2.8 โรคภูมิแพ้
2.9 โรคผิวหนัง	2.10 โรคเกี่ยวกับสายตา
2.11 โรคอื่นๆ (ระบุ)	

คำถาม : จงประเมินภาวะสุขภาพทางกาย และ จิตใจของท่านให้ตรงกับความคิดเห็น / ความรู้สึกของท่านมากที่สุด ซึ่งแบบสอบถามภาวะสุขภาพทางกาย และ จิตใจในงานศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบวัดสุขภาพทั่วไป จี เอช คิว (General Health Questionnaire) ของ Thai GHO – 12 ที่พัฒนามาจาก GHO ของ Goldberg (1987) และ ดัดแปลงมาจากแบบวัดคุณภาพชีวิตของประชากร จินนทุยา ที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดองค์ประกอบที่เป็นตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตของเบอร์กฮอร์น (Berghorn) ซึ่งผู้ศึกษาได้ปรับ และ เลือกมาเฉพาะข้อความที่เป็นลักษณะการถามถึงสุขภาพโดยทั่วไปของผู้ตอบ นอกจากนี้ผู้ศึกษายังได้เพิ่มข้อความบ้างข้อให้ครอบคลุมถึงภาวะสุขภาพทั่วไปอีกด้วย สุขภาพกาย ประกอบด้วยข้อความสุขภาพทางกาย 7 ข้อ และ สุขภาพทางจิตใจ 6 ข้อ ดังนี้

สุขภาพทางกาย

1. สายตาของท่านมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน โดยไม่ต้องสวมแว่น (ยกเว้นเวลาอ่านหนังสือ)
2. ท่านสามารถฟังและได้ยินเสียงต่าง ๆ ได้ชัดเจนดี
3. ท่านมีการมองเห็นปกติ
4. ท่านสามารถบดเคี้ยวอาหารได้ดี
5. การย่อยอาหารของท่านปกติ
6. การขับถ่ายปัสสาวะของท่านเป็นปกติ
7. ท่านสามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้ปกติ

การสร้างมาตรวัดแบบประเมินภาวะสุขภาพทางกายตามความหมายข้างต้น กำหนดคะแนนให้กับภาวะสุขภาพกายของแต่ละข้อความตามระดับความคิดเห็น / ความรู้สึก 5 ระดับ ดังนี้

ระดับความคิดเห็น / ความรู้สึก	ระดับคะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5
เห็นด้วย	4
ไม่แน่ใจ	3
ไม่เห็นด้วย	2
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1

เมื่อได้คะแนนคำตอบจากข้อความทั้ง 7 ข้อความ จะนำคะแนนคำตอบมารวมกันเป็นคะแนนแสดงภาวะสุขภาพโดยรวม ซึ่งจะมีคะแนนรวมต่ำสุดตามเกณฑ์ เท่ากับ 7 และคะแนนสูงสุดตามเกณฑ์เท่ากับ 35 ทำให้มีพิสัยของคะแนนคำตอบอยู่ระหว่าง 7 กับ 35 จากนั้นจึงทำการแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม เรียงลำดับตามระดับความเข้มข้น (Degree) ของความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายในครอบครัว จากมากไปน้อย ดังนี้

1. ระดับภาวะสุขภาพโดยรวมดีมาก = คะแนนที่อยู่ระหว่าง 27 - 35
2. ระดับภาวะสุขภาพโดยรวมปานกลาง = คะแนนที่อยู่ระหว่าง 17 - 26
3. ระดับภาวะสุขภาพโดยรวมไม่ดี = คะแนนที่อยู่ระหว่าง 7 - 16

สุขภาพทางจิต

ข้อความเชิงบวก

1. โดยทั่วไปท่านสามารถมีสมาธิจดจ่อกับสิ่งที่กำลังทำอยู่ได้

ข้อความเชิงลบ

2. ท่านมักนอนไม่หลับเพราะกังวลใจ
3. ท่านมักรู้สึกตึงเครียดอยู่ตลอดเวลา
4. ท่านมักรู้สึกไม่มีความสุขและเศร้าหมอง
5. ท่านรู้สึกเสียความมั่นใจในตัวเองไป
6. ท่านคิดว่าตัวเองเป็นคนไร้ค่า

การสร้างมาตรฐานวัดแบบประเมินภาวะสุขภาพทางจิต ตามความหมายข้างต้น กำหนดคะแนนให้กับภาวะสุขภาพทางจิตของแต่ละข้อความตามระดับความคิดเห็น / ความรู้สึก 5 ระดับ ดังนี้

ระดับความคิดเห็น / ความรู้สึก	ระดับคะแนนเชิงบวก	ระดับคะแนนเชิงลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	1
เห็นด้วย	4	2
ไม่แน่ใจ	3	3
ไม่เห็นด้วย	2	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	5

เมื่อได้คะแนนคำตอบจากข้อความทั้ง 6 ข้อความ จะนำคะแนนคำตอบมารวมกันเป็นคะแนนแสดงภาวะสุขภาพโดยรวม ซึ่งจะมีคะแนนรวมต่ำสุดตามเกณฑ์ เท่ากับ 6 และคะแนนสูงสุดตามเกณฑ์เท่ากับ 30 ทำให้มีพิสัยของคะแนนคำตอบอยู่ระหว่าง 6 กับ 30 จากนั้นจึงทำการแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม เรียงลำดับตามระดับความเข้มข้น (Degree) ของความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายในครอบครัว จากมากไปน้อย ดังนี้

1. ระดับภาวะสุขภาพโดยรวมดีมาก = คะแนนที่อยู่ระหว่าง 23 - 30
2. ระดับภาวะสุขภาพโดยรวมปานกลาง = คะแนนที่อยู่ระหว่าง 14 - 22
3. ระดับภาวะสุขภาพโดยรวมไม่ดี = คะแนนที่อยู่ระหว่าง 6 - 13

ภาวะความสุข หมายถึง การประเมินภาวะความสุขทางกาย และทางใจ ทั้งก่อน และ หลังเกษียณอายุราชการจากความรู้สึกของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถาม 4 ข้อ ดังนี้

คำถาม : กล่าวโดยทั่วไป **ปัจจุบัน**นี้ท่านรู้สึกว่าคุณมี "ความสุข" มากเพียงใด

ทางเลือกตอบ : คำถามนี้มี 4 ทางเลือกตอบ ซึ่งเรียงระดับความเข้มข้น (Degree) จากมากไปหาน้อย ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ระดับความรู้สึก "มีความสุขมาก" หมายความว่า ปัจจุบัน ณ ขณะทำแบบสอบถามผู้เกษียณอายุราชการรู้สึกว่าตนเองมีความสุขมากกับชีวิต

กลุ่มที่ 2 ระดับความรู้สึก "มีความสุขเป็นพอควร" หมายความว่า ขณะทำแบบสอบถามผู้เกษียณอายุราชการรู้สึกว่าตนเองมีความสุขเป็นพอสมควรกับชีวิต

กลุ่มที่ 3 ระดับความรู้สึก "ไม่ค่อยมีความสุข" หมายความว่า ขณะทำแบบสอบถามผู้เกษียณอายุราชการรู้สึกว่าตนเองไม่ค่อยจะมีความสุขกับชีวิต

กลุ่มที่ 4 ระดับความรู้สึก "ดูเหมือนจะมีแต่ "ทุกข์"" หมายความว่า ขณะทำแบบสอบถามผู้เกษียณอายุราชการรู้สึกว่าตนเองจะมีแต่ความทุกข์กับชีวิต

คำถาม : **ชีวิตปัจจุบัน**เมื่อเปรียบเทียบกับ**ชีวิตช่วงก่อนเกษียณ** ความรู้สึก "สุขกายสบายใจ" ของท่านเป็นแบบใด

ทางเลือกตอบ : คำถามนี้มี 3 ทางเลือกตอบ ซึ่งเรียงระดับความเข้มข้น (Degree) จากมากไปหาน้อย ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ระดับความรู้สึก "ท่านรู้สึกมีความสุขมากกว่า" หมายความว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้สึกว่า ตนเองมีความสุขโดยรวม มากกว่า ช่วงชีวิตก่อนการเกษียณอายุราชการ

กลุ่มที่ 2 ระดับความรู้สึก "ท่านรู้สึกมีความสุขพอ ๆ กัน" หมายความว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้สึกว่า ตนเองมีความสุขโดยรวมพอ ๆ กันกับ ช่วงชีวิตก่อนการเกษียณอายุราชการ

กลุ่มที่ 3 ระดับความรู้สึก “ท่านรู้สึกมีความสุขน้อยกว่า” หมายความว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้สึกที่ตนเองมีความสุขโดยรวม น้อยกว่า ช่วงชีวิตก่อนการเกษียณอายุราชการ

คำถาม :

1. **ชีวิตปัจจุบัน**เมื่อเปรียบเทียบกับ**ชีวิตช่วงก่อนเกษียณ**ความสุขทางกาย (“สุขกาย”) ของท่านเป็นแบบใด
2. **ชีวิตปัจจุบัน**เมื่อเปรียบเทียบกับ**ชีวิตช่วงก่อนเกษียณ**ความสุขทางใจ (“สบายใจ , สุขใจ”) ของท่านเป็นแบบใด

ทางเลือกตอบ : คำถามทั้ง 2 มี 3 ทางเลือกตอบ ซึ่งเรียงระดับความเข้มข้น (Degree) จากมากไปหาน้อย ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ระดับความรู้สึก “ท่านสุขกาย / สุขใจ มากกว่า” หมายความว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้สึกที่ตนเองมีความสุขทางกาย / ใจ มากกว่า ช่วงชีวิตก่อนการเกษียณอายุราชการ

กลุ่มที่ 2 ระดับความรู้สึก “ท่านสุขกาย / ใจ พอ ๆ กัน” หมายความว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้สึกที่ตนเองมีความสุขทางกาย / ใจ พอ ๆ กันกับ ช่วงชีวิตก่อนการเกษียณอายุราชการ

กลุ่มที่ 3 ระดับความรู้สึก “ท่านสุขกาย / ใจ น้อยกว่า” หมายความว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้สึกที่ตนเองมีความสุขทางกาย / ใจ น้อยกว่า ช่วงชีวิตก่อนการเกษียณอายุราชการ

3.3 การทดสอบความแม่นยำ (Validity) และ ความเชื่อถือได้ (Reliability) ของมาตรวัด

3.3.1 ความแม่นยำ (validity)

การทดสอบความแม่นยำตามเนื้อหา (Content Validity) ของมาตรวัด ผู้ศึกษาได้ให้คำนิยามเชิงปฏิบัติการ (operational definition) ภายใต้ความหมายเชิงทฤษฎี (conceptual definition) ของแต่ละตัวแปรที่นำมาศึกษา จากนั้นจึงสร้างมาตรวัดขึ้น ซึ่งมีมาตรวัดบางส่วนที่ดัดแปลงมาจากมาตรวัดที่ได้มีการศึกษามาก่อน และ มาตรวัดดังกล่าวได้รับการพิจารณาตรวจสอบ แก้ไข และ ผ่านการวิจารณ์จากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้งหนึ่ง

3.3.2 ความเชื่อถือได้ (reliability)

ในการศึกษาครั้งนี้ มีตัวแปร ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมทางสังคมภายในและภายนอกครอบครัว ในมิติต่าง ๆ และ ภาวะสุขภาพทางกายและทางจิต ที่ผู้ศึกษานำมาสร้างเป็นมาตรวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) เป็นมาตรที่ประกอบด้วยข้อความชุดหนึ่งสำหรับให้กลุ่มที่ศึกษาแสดงความรู้สึกเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย กับ “ประเด็น” ในแต่ละข้อความ โดยผู้ศึกษาได้นำมาตรวัดทั้ง 3 ไปทำการทดสอบก่อนใช้จริง (Pre-Test) กับบุคคลกลุ่มเป้าหมายจำนวน 39 คน เพื่อตรวจสอบความเชื่อถือได้ และ ค้นหาข้อบกพร่องของข้อคำถามที่ใช้วัดตัวแปรดังกล่าว โดยได้นำโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for Social Sciences) มาใช้ในการทดสอบความเชื่อถือได้ของมาตรวัด ด้วยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient Alpha) ของ Cronbach ซึ่งเป็นค่าที่ใช้สำหรับประมาณค่าความเชื่อถือได้ด้วยการพิจารณาความสอดคล้องภายใน (interval consistency) ของมาตรวัด โดยใช้วิธีพิจารณา “Functional Unit” ของข้อความในมาตรวัด (พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์, ม.ป.ป.) พิจารณา ดังต่อไปนี้

1) ค่า Correlation Matrix คือ ค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนของข้อความใดข้อความหนึ่งกับคะแนนของข้อความอื่น ๆ ในมาตรวัดเดียวกันเรียงตามลำดับ ค่าสหสัมพันธ์นี้จะแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกันในทิศทาง และขนาดสหสัมพันธ์ของแต่ละข้อความ ข้อความใดมีค่าสหสัมพันธ์ต่ำกว่าข้อความอื่นมาก หรือมีค่าเป็นลบก็จะพิจารณาตัดข้อความนั้นออก

2) ค่า Corrected Item – Total Correlation ได้แก่ ค่าสหสัมพันธ์ของคะแนนแต่ละข้อความกับคะแนนรวมของข้อความทั้งหมด โดยไม่รวมถึงคะแนนของข้อความนั้น ซึ่งถ้าหากข้อความดังกล่าวมีค่าต่ำกว่าข้อความอื่นอย่างเห็นได้ชัด หรือ มีค่าเป็นลบ จะแสดงให้เห็นว่าข้อความนั้นไม่สอดคล้องกับข้อความอื่น ก็จะพิจารณาตัดข้อความนั้นออก

3) ค่า Alpha If Item Deleted คือ ค่าที่แสดงให้เห็นว่าถ้าตัดข้อความใดข้อความนั้นในมาตรวัดออกไปจะทำให้ค่าความเชื่อมั่นหรือค่าความสัมพันธ์ของมาตรวัดนั้นสูงขึ้นหรือต่ำลงเท่าใด

อย่างไรก็ตามการพิจารณาตัดข้อความใด ๆ ออกจะคำนึงด้วยว่า ถ้าตัดข้อความนั้น ๆ ออกแล้ว จะทำให้มาตรวัดขาดความสมบูรณ์ด้านเนื้อหาที่ต้องการหรือไม่ ซึ่งถ้าหากตัดข้อความนั้น ๆ ออกแล้ว ทำให้มาตรวัดขาดความสมบูรณ์ด้านเนื้อหาที่ต้องการก็จะพิจารณาไม่ตัดออก

ตัวอย่างการทดสอบมาตรฐานวัดความเป็นปึกแผ่นเชิงบรรทัดฐานภายในครอบครัว

ตารางที่ 3.2

แสดงค่าสหสัมพันธ์ของคะแนนแต่ละข้อความกับข้อความอื่น ๆ (Correlation Matrix)

	nor.fs.01	nor.fs.02	nor.fs.03	nor.fs.04	nor.fs.05	nor.fs.06	nor.fs.07	nor.fs.08	nor.fs.09
nor.fs.01	1.000								
nor.fs.02	.492	1.000							
nor.fs.03	-.167	.072	1.000						
nor.fs.04	.338	.545	.071	1.000					
nor.fs.05	.457	.189	-.234	-.015	1.000				
nor.fs.06	.268	.302	.212	.163	.134	1.000			
nor.fs.07	.798	.340	-.235	.208	.680	.062	1.000		
nor.fs.08	-.509	-.356	.215	-.362	-.651	-.179	-.806	1.000	
nor.fs.09	.067	.142	.343	.003	.535	.598	.154	-.261	1.000

ตารางที่ 3.3

แสดงค่า Corrected Item-Total Correlation และค่า Alpha if item deleted

	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
nor.fs.01	.469	.458
nor.fs.02	.453	.458
nor.fs.03	.092	.574
nor.fs.04	.258	.521
nor.fs.05	.326	.496
nor.fs.06	.467	.421
nor.fs.07	.285	.505
nor.fs.08	-.580	.684
nor.fs.09	.541	.412

Reliability Coefficients 9 items , Cronbach's Alpha = 0.546

มาตรวัดความเป็นปึกแผ่นทางสังคมเชิงบรรทัดฐานภายในครอบครัว ประกอบด้วย ข้อความที่สร้างขึ้น 9 ข้อความ จากการทดสอบค่า Correlation Matrix ดังตารางที่ 3.2 พบว่า ข้อความที่ 8 (nor.fs.08 = “ท่านรู้สึกว่าคุณตรหหลานมักจะไม่ค่อยใส่ใจกับคำว่ากล่าวตักเตือนของท่าน”) มีค่าความสัมพันธ์กับคำถามอื่น ๆ เป็นลบ และ ค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำโดยส่วนใหญ่ เช่นเดียวกับข้อความที่ 3 (nor.fs.03 = “บุตรหลานยังคงเชื่อฟังและคำตักเตือนของท่าน”) ที่มีค่าความสัมพันธ์กับข้อความอื่นอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าจากข้อความที่ 8 โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากค่า Corrected Item – Total Correlation จากตารางที่ 3.3 พบว่า ข้อความที่ 8 มีค่า -0.580 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ต่ำและความสัมพันธ์ที่เป็นลบ ส่วนข้อความที่ 3 มีค่า 0.92 แม้จะไม่ใช่เป็นค่าความสัมพันธ์ที่เป็นลบ แต่ก็ยังเป็นความสัมพันธ์ที่ต่ำ ในด้านเนื้อหาสาระ ข้อความทั้ง 2 มีเนื้อหาสาระที่ใกล้เคียงกัน และยิ่งใกล้เคียงกับข้อความที่ 7 (nor.fs.07 = “บุตรหลานยังคงเชื่อฟังและคำตักเตือนของท่าน”) และ ข้อความที่ 9 (nor.fs.09 = “บุตรหลานยังคงเชื่อฟังและทำตามคำแนะนำของท่านเสมอ”) จึงพิจารณาตัดข้อความทั้ง 2 ออก เมื่อตัดข้อความทั้ง 2 ออกแล้ว ทำให้ได้มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นที่ระดับ (Alpha) 0.739

ในส่วนของมาตรวัดอื่น ๆ ได้ดำเนินการตามขั้นตอนเดียวกัน ซึ่งเมื่อพิจารณาตัดข้อความที่มีขั้นตอนตัวอย่างข้างต้นแล้ว ปรากฏค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Alpha) ดังนี้

ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมทั้งภายในและภายนอกครอบครัว มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.950

1. ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายในครอบครัว มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.822

1.1 ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมเชิงบรรทัดฐาน มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.739

หลังจากพิจารณาตัดข้อความที่ 3 (nor.fs.3) และ ข้อความที่ 8 (nor.fs.8)

1.2 ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมเชิงการหน้าที่ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.808

หลังจากพิจารณาตัดข้อความที่ 8 (func.fs.8)

1.3 ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมเชิงการปฏิสังสรรค์ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.792

หลังจากพิจารณาตัดข้อความที่ 6 (asso.fs.6)

1.4 ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมเชิงความผูกพันทางอารมณ์ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.786

หลังจากพิจารณาตัดข้อความที่ 7 (aff.fs.7)

2. ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายนอกครอบครัว มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.962

2.1 ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมเชิงการหน้าที่ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.918

2.2 ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมเชิงการปฏิสังสรรค์ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.881

2.3 ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมเชิงความผูกพันทางอารมณ์ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.923

(รายละเอียดการทดสอบความเชื่อถือได้ อยู่ในภาคผนวก)

3.3.3 การตรวจสอบความสอดคล้องของมิติต่าง ๆ ภายในความเป็นปึกแผ่นทางสังคม

ก่อนการวิเคราะห์พบว่า ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายใน และ นอกครอบครัวเป็นอย่างไรก็ตามผู้ศึกษาได้ทำการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างค่าคะแนนมาตรวัดต่างมิติของความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายในครอบครัว และ ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายนอกครอบครัวเพื่อดูว่า มิติมีความสัมพันธ์ต่อกันภายในกลุ่มแต่ละกลุ่มมีความสัมพันธ์มากน้อยเพียงใด ซึ่งเป็นการตรวจสอบคุณภาพของมาตรวัดทั้งในเชิงทฤษฎี และ เชิงการวิเคราะห์

(1) เชิงทฤษฎี ในเชิงทฤษฎี ถ้ามิติต่าง ๆ ของมโนทัศน์เดียวกัน เป็นส่วนหนึ่งของมโนทัศน์นั้น ๆ แล้ว แต่ละมิติควรจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (ถ้าไม่สัมพันธ์กัน จะถือว่าเป็นมโนทัศน์คนละมโนทัศน์กัน)

(2) เชิงการวิเคราะห์ / การวิจัย ค่าคะแนนมาตรวัดตัวแปรย่อยที่เป็นส่วนหนึ่งของมาตรวัดตัวแปรหลักควรจะมีความสัมพันธ์กัน มิฉะนั้นก็อาจสื่อว่า แต่ละมิติเป็นอิสระจากกัน สามารถที่จะเป็นตัวแปรเดี่ยว ๆ ได้ และ ไม่สามารถนำมารวมกัน เพื่อเป็นตัวบ่งชี้ของตัวแปรหลักได้

มาตรวัดความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายในครอบครัว

ตารางที่ 3.4

แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมิติความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายในครอบครัว

มิติภายในครอบครัว	บรรทัดฐาน	การหน้าที่	การปฏิสังสรรค์	ความผูกพันทางอารมณ์
บรรทัดฐาน	1			
การหน้าที่	.484**	1		
การปฏิสังสรรค์	.447**	.499**	1	
ความผูกพันทางอารมณ์	.189**	.410**	.446**	1

**significant at the 0.01

มาตรวัดความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายนอกครอบครัว

ตารางที่ 3.5

แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมิติความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายนอกครอบครัว

มิติภายนอกครอบครัว	การหน้าที่	การปฏิสังสรรค์	ความผูกพันทางอารมณ์
การหน้าที่	1		
การปฏิสังสรรค์	.374**	1	
ความผูกพันทางอารมณ์	.752**	.406**	1

** significant at the 0.01

จากตารางที่ 4.14 และ ตารางที่ 4.15 พบว่า ค่าสหสัมพันธ์ที่ได้มาจากคะแนนรวมของแต่ละคูมิตีมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งแสดงว่า มาตรฐานที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมสอดคล้องกันระหว่างมาตรฐานที่ใช้วัดมิตีย่อยของมาตรฐานรวมของความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายในครอบครัวและความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายนอกครอบครัวจึงสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ได้

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีรวบรวมจากแบบสอบถาม โดยให้ผู้สูงอายุเป็นผู้กรอกคำตอบเอง และ บางกรณีผู้ศึกษาเป็นผู้ช่วยในการกรอกคำตอบ ตามแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดการวิจัย ทั้งนี้เนื้อหาของแบบสอบถามสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับภูมิหลังหรือคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย

1. ภูมิหลังทางสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ , อายุ , ระดับการศึกษา , สถานภาพการสมรส , จำนวนบุตร , อาชีพ , สังกัดกรม กระทรวง , ระดับซี , ปีที่เกษียณอายุราชการ , รายได้ต่อเดือน และ บุคคลที่อาศัยร่วมอยู่ด้วยในครัวเรือนเดียวกัน
2. ภูมิหลังทางสังคมของบุตรธิดาผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ , สถานภาพการสมรส และ ลำดับที่ของบุตร

ตอนที่ 2 ข้อความที่ใช้วัดความสุข และ ภาวะสุขภาพทางกาย - จิตที่ประเมินจากความรู้สึกรู้สึกของกลุ่มตัวอย่าง , สุขภาพที่ประเมินจากสภาพความเป็นจริงทางร่างกายของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นข้อความที่ผู้ศึกษาได้ดัดแปลงจากกรอบแนวคิดของ เบอร์กฮอร์น (Berghorn, 1981) ร่วมกับ เซฟเฟอร์ และคณะ (Schaefer, et al. 1981) ประกอบด้วยสุขภาพ 2 ด้าน ทางกาย 7 ข้อ ทางจิตใจ 6 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) ซึ่งแต่ละข้อความ (Item) จะมีตัวเลือกเพื่อวัดระดับความเข้มข้น (Degree) ของความรู้สึกจากมากไปหาน้อย

ตอนที่ 3 ข้อความที่ใช้วัด ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายในครอบครัวเป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาคิดค้นขึ้นจากการศึกษา เอกสาร หนังสือ รวมทั้งตำราทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ความเป็นปึกแผ่นทางสังคม นำมาประกอบและปรับปรุงข้อคำถามให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างและสอดคล้องกับงานศึกษาชิ้นนี้จำนวน 30 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's coefficient Alpha) เท่ากับ 0.822

ตอนที่ 4 ข้อความที่ใช้วัด ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายนอกครอบครัวเป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาคิดค้นขึ้นจากการศึกษา เอกสาร หนังสือ รวมทั้งตำราทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ความเป็นปึกแผ่นทางสังคม นำมาประกอบและปรับปรุงข้อคำถามให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างและสอดคล้องกับงานศึกษาชิ้นนี้จำนวน 23 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach (Cronbach's coefficient Alpha) เท่ากับ 0.962

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษานี้ได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS+ ประมวลข้อมูล และจัดทำตารางสถิติเพื่อนำเสนอและสรุปผลการวิจัย สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้คือ

3.5.1 สถิติพรรณนา ใช้ตารางแจกแจงความถี่ (Frequencies) และ อัตราส่วนร้อยละ (Percentage)

พรรณนาข้อมูลลักษณะทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับความสุขกายสบายใจ และภาวะสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

พรรณนาระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคมโดยรวม ภายใน ภายนอกครอบครัว และในแต่ละมิติ ของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อแสดงให้เห็นถึงระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคมของแต่ละมิติ

3.5.2 สถิติไคสแควร์ (Chi – Square)

เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคู่มิตีที่เหมือนกันของความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายใน และ ภายนอกครอบครัว โดยใช้การวิเคราะห์ ไคสแควร์ (Chi – Square) จากความถี่ของค่าคะแนนในระดับมาตราวัดอันดับ (Ordinal) ที่จัดลำดับจากค่าคะแนนที่ปรับเป็นค่า Percentile ที่ 33 และ 66 เพื่อแบ่งข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่ม สำหรับช่วยในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ระดับคะแนน แบ่ง 3 กลุ่ม โดยใช้ Percentile ที่ 33 และ 66 ของครอบครัว

ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายในครอบครัว

มิติเชิงบรรทัดฐาน	เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 33 = 24	เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 66 = 27
มิติเชิงการหน้าที่	เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 33 = 28	เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 66 = 31
มิติเชิงการปฏิสังสรรค์	เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 33 = 22	เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 66 = 26
มิติเชิงความผูกพันทางอารมณ์	เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 33 = 24	เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 66 = 26

ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายนอกครอบครัว

มิติเชิงการหน้าที่	เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 33 = 29	เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 66 = 32
มิติเชิงการปฏิสังสรรค์	เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 33 = 25	เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 66 = 27
มิติเชิงความผูกพันทางอารมณ์	เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 33 = 30	เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 66 = 32

สำนักหอสมุด